

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКИЙ ПАЛАЦ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ
ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання міської
координаційної ради з питань
професійного розвитку
педагогічних працівників
від 15.08.2024 № 3

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Департаменту освіти
Харківської міської ради
від 20.08.2024 № 113

СХВАЛЕНО

Протокол засідання
педагогічної ради КЗ ХПДЮТ
від 06.06.2024 № 3

Навчальна програма з позашкільної освіти
соціально-реабілітаційного напрямку
арт-терапія «Мрія»
Початковий, основний рівні
3 роки навчання

м. Харків – 2024

Автор:

Дідусенко Олеся Геннадіївна - керівник гуртка арт-терапії «Мрія» комунального закладу «Харківський Палац дитячої та юнацької творчості Харківської області»

Рецензент:

Векленко Олег Анатолійович – професор кафедри графічного дизайну Харківської державної академії дизайну і мистецтв

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасне життя потребує від кожної людини бути впевненим у собі, конкурентоспроможним, активним, цілеспрямованим, відкритим усьому новому. Саме тому у системі освіти дедалі більше уваги приділяється розвитку творчих здібностей дітей. Психологічна наука давно переконана в тому, що творчість допомагає дитині впоратися з багатьма особистісними, емоційними та поведінковими проблемами, сприяє особистісному зростанню та розкриттю. Пророблення проблем за допомогою творчої діяльності є найбільш екологічним методом, оскільки, перебуваючи у творчому процесі, дитина отримує собі таку необхідну можливість самовираження, оптимізуються її емоційна сфера та поведінкові особливості. Тому арт-терапія, як метод терапії за допомогою мистецтва, з кожним днем стає все більш популярним методом впливу на психіку дитини. Особливістю даної навчальної програми є те, що на заняттях створюються умови де важливим для вихованців є не кінцева поробка, а сам процес її виконання.

Навчальна програма арт-терапії «Мрія» реалізується у гуртку соціально - реабілітаційного напрямку позашкільної освіти та спрямована на вихованців віком 6-12 років.

Метою програми є створення умов для емоційного розвантаження та самовираження дитини, через роботу із різноманітними нестандартними техніками декоративно-ужиткового мистецтва.

У процесі реалізації програми у вихованців мають сформуватися наступні компетентності:

пізнавальна: спрямована на ознайомлення із різноманітними нестандартними техніками декоративно-ужиткового мистецтва та правилами безпечного використання інструментів, формування вміння самостійно вибирати техніки та способи виконання творчих робіт.

практична: забезпечує формування вміння вихованців у вільному застосуванні навичок з різних видів декоративно-прикладного мистецтва при виконанні практичних завдань; сприяє розвитку дрібної моторики, когнітивних

процесів (пам'яті, уяви, мисленню, увазі), підвищенню рівня рефлексії та вміння знімати емоційний дискомфорт.

творча: забезпечує формування творчих здібностей, просторового мислення та художньо-естетичного смаку, потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні.

соціальна: сприяє вихованню гуманності, доброзичливості, формуванню позитивної якості особистості, підвищенню рівня комунікативних навичок.

Навчальна програма передбачає 3 роки навчання:

початковий рівень (1 рік навчання) – 144 год. на рік, 4 год. на тиждень (заняття проводяться 2 рази на тиждень по 2 академічні години);

основний рівень (1-й рік навчання) – 216 год. на рік, 6 год. на тиждень (заняття проводяться 2 рази на тиждень по 3 академічні години або 3 рази на тиждень по 2 академічні години);

основний рівень (2-й рік навчання) – 216 год. на рік, 6 год. на тиждень (заняття проводяться 2 рази на тиждень по 3 академічні години або 3 рази на тиждень по 2 академічні години).

На початковому рівні навчання діти познайомляться з історією та особливостями нестандартних технік декоративно-ужиткового мистецтва таких як, Кавова гризайль, Ебру, Пуантилізм, Гратаж, Зенарт, Монотипія, Фроттаж та навчатися виконувати нескладні вироби з використанням даних технік.

На основному рівні навчання вихованці вдосконалять набуті знання, вміння, навички, здобуті на попередньому рівні та розширять свої знання про прийоми виконання та особливості кожної техніки, навчатися застосовувати змішані техніки при виготовленні різних утилітарних та декоративних речей.

У процесі реалізації програми використовуються наступні методи навчання: практична робота репродуктивного і творчого характеру, пояснювально-ілюстративний метод, пізнавальна гра, розповідь, бесіда, демонстрація, вправи та методи мотивації і стимулювання, взаємоконтролю і самоконтролю.

В основу програми покладено принципи індивідуалізації та диференціації навчання, що дозволяє максимально повно враховувати особливості кожного учня відповідно його віку, нахилів та рівня.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові заняття, участь в конкурсах та виставках.

Початковий рівень

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	всього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Фроттаж	2	8	10
3.	Розпис на природних матеріалах	4	12	16
4.	Ебру	1	5	6
5.	Змішаний живопис	4	24	28
6.	Кавовий живопис	6	24	30
7.	Пуантилізм	2	10	12
8.	Монотипія	1	5	6
9.	Кляксографія	2	6	8
10.	Зенарт	2	6	8
11.	Гратаж	1	3	4
12.	Паперопластика	4	8	12
13.	Підсумок	-	2	2
14.	Разом	31	113	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина: ознайомлення з тематичним планом роботи гуртка на рік. Правила поведінки у гуртку та Палаці. Техніка безпеки на заняттях. Матеріали та інструмент необхідні потрібні для роботи на даному рівні. Організація робочого місця.

2. Фроттаж (10 год.)

Теоретична частина: знайомство з технікою «Фроттаж», матеріалами та прийомами виконання.

Практична частина: відбиток монет з домальовкою «Грошове дерево». Відбиток фактурних поверхонь із домальовками: «Вікно в інший світ», «Ангели». Малюнок за бажанням.

3. Розпис на природних матеріалах (16 год.)

Теоретична частина: знайомство з матеріалами та технікою. Підготовка ескізу та робота в техніці мініатюрного живопису. Компонування малюнка на природних матеріалах. Промальовування деталей.

Практична частина: зображення флори та фауни на листочках рослин: «Очі», «Місячний кіт». Зображення флори, фауни, пейзажів на камінні: «Кактуси», «Риби». Розпис на солоному тісті: "Золота Рибка". Малюнок за бажанням.

4.Ебру (6 год.)

Теоретична частина: знайомство з історією виникнення та особливостями традиційного Ебру. Знайомство з інструментами та матеріалами, підготовка руки, розвиток уяви та вміння малювати на воді. Різновиди Ебру. Символіка в Ебру. Кольори та його значення у турецькому живопису.

Практична частина: сюжетне малювання за темою та за задумом: "Абстракція", "Тюльпани", "Кошеня", "Метелик і квітка". Малюнок за бажанням.

5.Змішаний живопис (34 год.)

Теоретична частина: вивчення кольорознавства. Знайомство з матеріалами та основами змішаних технік живопису, прийомами та етапами створення картини. Формування навичок роботи у змішаних техніках.

Практична частина: малюнок гуашшю, аквареллю з додаванням крейди, маркерів, пастелі, олівців. Виготовлення новорічного декору. Малювання за темами: «Снігурі», «Різдв`яні ангели», «Тюлені з будиночками», «Пінгвіни», «Ліс», «Містична тварина», «Білочка», «За вікном». Виготовлення виробів: «Зоопортрет», «Пташка», «Квіти у вазі», «Підводний світ», «Намалюй свій настрій». Малюнок за бажанням.

6.Кавовий живопис (30 год.)

Теоретична частина: гризайль як жанр кавового живопису. Творчість сучасних художників, які працюють у даній техніці. Знайомство з різноманітними видами техніки гризайль та прийомами виконання.

Практична частина: виготовлення кавової закладки. Малюнки по «мокрому» з додаванням солі: «Медуза», «Кленове листя». Виготовлення кавової листівки. Малюнок по "сухому": "Сова". Малюнок шляхом «видування» коктейльною трубочкою: «Золота рибка». Виготовлення виробу із зернової кави: «Серце». Виготовлення кавової іграшки: "Котик". Малюнок за бажанням.

7. Пуантилізм (12 год.)

Теоретична частина: знайомство з художниками, що працюють у даній техніці. Історія виникнення. Класичні та нетрадиційні прийоми. Види мазків. Прийоми виконання, способи роботи, принципи та правила.

Практична частина: зображення за допомогою «крапок» та мазків: «Кульки в небі», «Морський коник», «Снігур», «Закохані котики».

8.Монотипія (6 год.)

Теоретична частина: знайомство з технікою «Монотипія» та матеріалами. Кольорове рішення. Способи створення образів: комахи, тварини, рослини.

Практична частина: створення відбитка з домальовкою: «На що схожа пляма», «Будь чарівником, намалюй візерунки». Виготовлення листівки.

9.Класографія (8 год.)

Теоретична частина: знайомство з технікою «Кляксографія». Прийоми виконання, способи роботи, кольорове рішення, принципи та правила малювання.

Практична частина: Портрет людини за допомогою видування коктейльною трубочкою. Малюнок із плями: «Восьминіжки». Малюнок за бажанням.

10. Зенарт (8 год.)

Теоретична частина: знайомство з індійським стилем у мистецтві. Різновид та використання візерунків у даній техніці. Сюжети, форми та значення фірмових мотивів у техніці.

Практична частина: Зображення тварин та птахів з додаванням геометричних фігур, ліній та орнаментів: «Калібрі в квітах», «Котики», «Веселий кролик», «Квітковий жираф».

11. Гратаж (4 год.)

Теоретична частина: знайомство з технікою «Гратаж», матеріалами та інструментами. Технологія виконання та етапи створення композиції. Створення малюнка за допомогою лінії та штриха.

Практична частина: силуетний та штриховий малюнок шляхом видряпування: «Єдиноріг», «Підводний світ».

12. Паперопластика (12 год.)

Теоретична частина: техніки безпеки під час роботи. Моделювання виробів з паперу із використанням різноманітних прийомів та домальовок. Вибір сюжету.

Практична частина: моделювання з паперу з домальовкою: «Квітка у вазі», «Коні». Виготовлення колажу з газет: "Мій друг". Малюнок за бажанням.

13. Підсумок (2 год.)

Практична частина: Підсумкова виставка-свято.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ:

У вихованців мають бути сформовані наступні компетентності:

пізнавальна: мають знати та розрізняти нестандартні техніки декоративно-ужиткового мистецтва, різноманітні художні матеріали та прийоми роботи з ними.

практична: мають вміти виконувати вироби з використанням нестандартних технік, виділяти особливості вивчених видів технік та самостійно організовувати своє робоче місце.

творча: мають вільно мислити і бачити красу оточуючого світу, виявляючи творчу уяву та фантазію.

соціальна: мають передавати та коригувати свій емоційний стан, знімати психологічну напругу через роботу у нестандартних техніках декоративно-ужиткового мистецтва, працювати самостійно та в колективі.

Основний рівень, перший рік навчання **НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	всього
1.	Вступ	1	2	3
2.	Фроттаж	1	14	15
3.	Розпис на природних матеріалах	3	21	24
4.	Ебру	1	8	9
5.	Змішаний живопис	4	38	42
6.	Кавовий живопис	5	40	45
7.	Пуантилізм	2	16	18
8.	Монотипія	1	8	9
9.	Кляксографія	1	11	12
10.	Зенарт	1	11	12
11.	Гратаж	1	5	6
12.	Паперопластика	2	16	18
13.	Підсумок	1	2	3
14.	Разом	24	192	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Теоретична частина: знайомство з тематичним планом роботи гуртка на рік. Правила поведінки у гуртку та Палаці. Техніка безпеки під час занять. Матеріали та інструмент необхідні для роботи на цьому рівні.

Практична частина: малюнок за бажанням.

2. Фроттаж (15 год.)

Теоретична частина: вивчення різноманітних об'ємних фактур та їх застосування у даній техніці. Підбір та komponування фактур у композицію.

Практична частина: відбиток листя з домальовкою: "Чарівний ліс", "Неіснуюча тварина". Відбиток монет із домальовкою: «Риба». Малюнок за бажанням.

3. Розпис на природних матеріалах (24 год.)

Теоретична частина: площинне та об'ємне зображення на камінні та листі рослин. Зображення пейзаж фрагменти. Освоєння цієї техніки.

Практична частина: точковий розпис каміння: «Мандала». Зображення природи на листі рослин: «Пори року». Виготовлення композиції: «Павич», «Підводний світ». Розпис по солоному тісту: «Совонька». Малюнок за бажанням.

4.Ебру (9 год.)

Теоретична частина: засвоєння основних прийомів малювання у техніці Ебру. Грамотна побудова композиції із виділенням композиційного центру. Передача форми, будова предмета та її частин, правильні пропорції елементів, використовуючи плинність води, різні кольори та відтінки фарб.

Практична частина: сюжетне малювання на тему і за задумом: «Дерево бажань», «Совонька». Малюнок за бажанням.

5.Змішаний живопис (42год.)

Теоретична частина: кольорознавство. Створення неповторного образу з використанням різних матеріалів і прийомів змішаної техніки.

Практична частина: малюнок гуашшю, аквареллю з додаванням крейди, маркерів, пастель, олівців: «Кіт на даху», «За вікном». Виготовлення новорічного декору. Малюнок "Панда", "Черепашка". Виготовлення фоторамки з яєчних лотків. Малюнок гуашшю, аквареллю з додаванням крейди, маркерів, пастелі, олівців: «Тукан», «Стрекози», «Космос», Морський котик на крижині», «Сова». Малюнок за бажанням.

6.Кавовий живопис (45год.)

Теоретична частина: докладне вивчення прийомів виконання у кавовому живописі. Метод лесування, передача світла. Тонові розтяжки та градація кольору.

Практична частина: малюнок із використанням солі: «Сова», «Риби», «Ліс». Виготовлення кавової листівки. Малюнок з використанням еко-фарб та маркерів: «Чарівна квітка», «Кава-кіт». Виготовлення запашної іграшки: «Совятко». Малюнок "по-сухому": "Жираф". Малюнок шляхом видування: «Метелик».

7. Пуантилізм (18 год.)

Теоретична частина: побудова композиції на папері. Розвиток умінь змішувати кольори на аркуші. Передача фактури предметів та простору на картині за допомогою кольору.

Практична частина: малюнок за допомогою крапок: "Натюрморт", "Соняшники у вазі", "Фламінго", "Папуга". Малюнок за бажанням.

8. Монотипія (9 год.)

Теоретична частина: вивчення способів малювання у даній техніці. Формування форми, композиції, кольору, ритму, пропорції шляхом домальовування.

Практична частина: малюнок відбитком з домальовкою: «Пейзаж, «Підводний світ». Виготовлення листівки.

9. Класографія (12 год.)

Теоретична частина: вивчення деталей об'єкта для надання їм закінченості та подібності до реальних образів. Формування почуття кольору та форми.

Практична частина: малюнок шляхом видування трубочкою: «Таємничий ліс», «Салют». Малюнок за бажанням.

10. Зенарт (12 год.)

Теоретична частина: опрацювання композиції з використанням різних орнаментів на аркуші паперу. Підбір колірних сполучень. Комбінування різних матеріалів у даній техніці.

Практична частина: малюнок із геометричних фігур, ліній та орнаментів: «Дівчинка з собачкою», «Кіт», «Слон».

11. Гратаж (6 год.)

Теоретична частина: вивчення різновидів кольоропередачі в даній техніці. Формування здібностей експериментувати у поєднанні кольорів та композиції.

Практична частина: малюнок шляхом дряпання паличкою: «Нічне місто», «Медузи».

12. Паперопластика (18 год.)

Теоретична частина: формування композиції, формоутворення та кольорознавства. Використання різноманітних технічних прийомів під час роботи з папером. Відпрацювання практичних навичок роботи із інструментами.

Практична частина: виготовлення композиції з паперових долонь "Моя Мама". Виготовлення панно із шкаралупи «Метелик». Виготовлення композиції «Дама XIX ст.», «Маки».

13. Підсумок (3 ч.)

Практична частина: виставка робіт - свято.

Основний рівень, другий рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	всього
1.	Вступ	1	2	3
2.	Фроттаж	1	14	15
3.	Розпис на природних матеріалах	3	21	24
4.	Ебру	1	8	9
5.	Змішаний живопис	4	38	42
6.	Кавовий живопис	5	40	45
7.	Пуантилізм	2	16	18
8.	Монотипія	1	8	9

9.	Кляксографія	1	11	12
10.	Зенарт	1	11	12
11.	Гратаж	1	5	6
12.	Паперопластика	2	16	18
13.	Підсумок	1	2	3
14.	Разом	24	192	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Теоретична частина: знайомство з тематичним планом роботи гуртка на рік. Правила поведінки у гуртку та Палаці. Техніка безпеки під час занять. Матеріали та інструмент необхідні для роботи на цьому рівні. Організація робочого місця.

Практична частина: малюнок за бажанням

2. Фроттаж (15 год.)

Теоретична частина: Удосконалення навичок у даній техніці. Експериментування з різними фактурами до створення закінченого образу.

Практична частина: відбиток різних фактур із домальовкою: «За вікном», Натюрморт, Пейзаж. Малюнок за бажанням.

3. Розпис на природних матеріалах (24 год.)

Теоретична частина: площинне та об'ємне зображення на камінні та листі рослин з ускладненням у даній техніці. Розробка алгоритму дій до створення самостійної творчої роботи.

Практична частина: Розпис на камінні: "Пейзаж", "Сова". Виготовлення композиції із листя: «Портрет дівчини». Розпис по солоному тісту: «Янгол». Малюнок за бажанням.

4. Ебру (9 год.)

Теоретична частина: створення картин на воді з урахуванням змішування фарб, ритму, симетрії. Створення композицій: серія малюнків із символічним звучанням.

Практична частина: сюжетне малювання на тему і за задумом: «Лелеки», «Космос», малюнок за бажанням.

5.Змішний живопис (42год.)

Теоретична частина: поглиблення творчого досвіду у процесі освоєння змішаного живопису та способів роботи з незвичайними матеріалами та інструментами. Ускладнення способів роботи за даною технікою.

Практична частина: малюнок гуашшю, аквареллю з додаванням крейди, пастелі, маркерів, олівців: «Моє улюблене свято», «Будинок мрії», «Весна в Парижі», «Натюрморт», «Моє місто», «Чарівний сад», «Фламінго» (шкаралупа), «Лялечка» (нитки). Малюнок за бажанням.

6. Кавовий живопис (45год.)

Теоретична частина: використання практичних навичок способом лесування та передачі світла в цій техніці. Тон розтягування і градація кольору. Змішування різних методів виконання в одній роботі з додаванням додаткових матеріалів: еко-кольорів, фломастери, кольорові олівці.

Практична частина: виготовлення кавової листівки. Малюнок з комбінуванням технік з додаванням додаткових матеріалів: «Тюльпани», «Коропи», «Портрет мами», «Квітковий будиночок». Виготовлення запашної іграшки. Панно з кавових зерен. Малюнок за бажанням

7. Пуантилізм (18 год.)

Теоретична частина: використання колірною сприйняття, уявлення, композиційні навички в процесі створення твору. Передача текстури об'єктів і простору в зображенні за допомогою кольору.

Практична частина: малюнок за допомогою крапок: «Фрукти», «Осінній пейзаж», «Соняшники».

8. Монотипія (9 год.)

Теоретична частина : Створення виразних образів з використанням різних матеріалів. Передача змісту, форми, композиції, колірної гами.

Практична частина: Малюнок відбитком з домальовкою: «Ангел», «Гори», «Підводний світ».

9 .Класографія (12 год.)

Теоретична частина : вивчення деталей об'єкта, щоб зробити їх повними і схожими на реальні зображення. Створення неповторного художнього образу в роботах. Перетворення об'єкта: імпровізувати, змінювати, творчо переробляти.

Практична частина: малюнок за допомогою трубочок з домальовкою: «Маки», «Золоті рибки». Малюнок за бажанням.

10. Зенарт (12 год.)

Теоретична частина : розбудова спроможності застосовувати і комбінувати різні геометричні елементи в цій техніці. Об'єднання знань і навичок шляхом самостійної діяльності.

Практична частина: малюнок за допомогою геометричних фігур, ліній, орнаментів: Риба, Папуга.

11. Гратаж (6год.)

Теоретична частина: вибір колірної схеми для завершення композиції. Об'єднання знань і навичок шляхом самостійної діяльності в цій техніці.

Практична частина: малюнок шляхом дряпання паличкою: «Фруктовий натюрморт», «Чаювання».

12. Паперопластика (18год.)

Теоретична частина: використання різних технічних прийомів під час роботи з папером. Відпрацювання практичних навичок роботи з інструментами. Комбінування технік реалізації творчого задуму.

Практична частина: виготовлення панно з домальовкою: «Лебідь», «Равлик», «Ведмедики на півночі». Панно із серветок: «Метелик».

13. Підсумок (3 год.)

Практична частина: виставка робіт- свято.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

У вихованців мають бути сформовані наступні компетентності:

пізнавальна: мають володіти певним обсягом свідомо засвоєних знань, умінь та навичок для створення самостійної творчої роботи з використанням нетрадиційних технік.

практична: мають вміти самостійно складати алгоритм виконання та застосовувати нестандартні техніки для створення творчої роботи.

творча: мають вільно висловлювати свій задум шляхом творчого пошуку та його вирішення, самостійно мислити та нестандартно вирішувати поставлені завдання.

соціальна: мають контролювати свої дії у процесі виконання роботи, вміти знімати емоційний дискомфорт, працювати у колективі, поважати думку та творчі рішення інших.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- 1.Бабій І. В. Теорія і практика арт-терапії: навчально-методичний комплекс / І. В. Бабій. – Умань, Алмі – 2014.
- 2.Белкіна Е. Виховання мистецтвом // Мистецтво і освіта. - 2001.
- 3.Демчук М. Нетрадиційні техніки / М. Демчук //Палітра педагога. 2001.
- 4.Жофчак З. Виховання школярів засобами мистецтва // Мистецтво і освіта. - 2004.
- 5.Іваницька О. Малюємо квачиком. Джміль. 2001.
- 6.Іваницька О. Що може зубна щітка. Джміль. 2000.
- 7.Людмила Полякова // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013.
- 8.Марчук Ж. Пейзаж настрою // Мистецтво і освіта. - 2004.
- 9.Петінова Л. Малюють мильні бульки. Джміль. 2000.
- 10.Полякова Л. Нетрадиційні техніки малювання – стимул до творчості / Л. Полякова // Вихователь-методист 2013

11. Про внесення змін до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах : Наказ МОН України від 10.12.2008 р. № 1123.
12. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III.
13. Скотаренко О. В. Розвиток творчих здібностей гуртківців засобами декоративно-ужиткового мистецтва / О. В. Скотаренко // Трудове навчання в школі. – 2016.
14. Чен Н.В. Нетрадиційні техніки зображення: Навчально-методичний посібник.-Х., 2007.
15. Шульга Л. Секрети пуантилізму / Людмила Шульга // Джміль. – 2008.
16. Янчевська Н. Піна, фарби